

СЕКЦІЯ 3: ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ТА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

ВІЛЬНЕ КОЗАЦТВО

рядовий міліції, курсант 2-го курсу факультету підготовки кадрів для підрозділів боротьби з незаконним обігом наркотиків НАВС

Євстафіївч Андрій Миколайович

Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент, т.в.о. начальника кафедри історії держави та права НАВС **Дорошук Н.О.**

Боротьба за українську державність доби національно-визвольних змагань 1917-1918 р.р. проходила у складних суспільно-політичних умовах, тому породила чимало громадських товариств і організацій. Особлива роль у громадських формуваннях належала українському селянству, яке на початку національно-визвольного руху становила близько 80% населення України. Військово-міліційною організацією українського селянства, яка залишила помітний слід в українській історії, було Вільне козацтво. Вільнокозачий рух розвивався в умовах боротьби за національне і соціальне визволення, за право на самостійне існування, за хліб, за землю, за національні багатства. Вивчення історії Вільного козацтва дає можливість відтворити історію Української революції, проблеми і суперечності національно-державного будівництва 1917-1918 р.р.

Уперше Вільне козацтво з'явилося в селах Звенигородського повіту Київської губернії. У більшості сіл Звенигородщини жили родини козацьких нащадків. До них належав і Никодим Петрович Смоктій, який став ініціатором та першим організатором Вільного козацтва. Широко пропагуючи ідею нового козацтва, Н. Смоктій швидко здобув одностудців, і уже в квітні 1917 року Вільне козацтво провело свій I повітовий з'їзд.

Так, низу, без допомоги влади, зайнятої на той час політичними розбіжками і дипломатичною війною з Тимчасовим урядом, відродився козацький стан – через 142 роки після того, як імператриця Катерина II знищила Запорізьку Січ.

Структура українського реєстрового козацтва була така: головною бойовою одиницею була сотня. З сотень формувалася курінь, із куренів складався Повітовий Кіш. Згодом Кіш був замінений на козацький полк. Сотні були різними за чисельністю від 25 до 1000 шабель, у середньому – 200 козаків

Вільнокозачий рух швидко поширювався по Україні. І вже до травня осередки Вільного козацтва існували на Волині,

Чернігівщині, Полтавщині, Одещині, Херсонщині, Катеринославщині та Поділлі загальною кількістю понад 50 тис. українських вільних козаків.

3-7 жовтня в Чигирині відбувся перший Всеукраїнський з'їзд вільного козацтва, на який прибуло 200 делегатів. Він звернувся до населення із закликом озброюватися для захисту незалежності України, створювати у селах сотні, у

волостях – курені, у повітах – полки, в губерніях – коші на чолі з сотниками, курінними, полковниками, отаманами. На з'їзді обрали Головну козацьку раду (Генеральну раду вільного козацтва) з 12 осіб. Зокрема почесним отаманом Вільного козацтва став М. Грушевський, головою військових формувань – П. Скоропадський, наказним отаманом – І. Полтавець - Остриця, генеральним писарем – В. Кочубей, генеральним суддею – М. Левицький тощо. На з'їзді був прийнятий також статут Вільного козацтва під назвою «Інструкція до формування Вільного козацтва на Україні», який регламентував його діяльність. У кожному селі чи місті, незалежно від кількості населення, міг існувати лише один осередок Вільного козацтва – з осіб будь – якої національності і статі. Їх завданнями були боротьба з дезертирством, охорона громадського порядку та спокою населення, захист громадян і їхньої власності, запобігання грабеджам. У структурі Вільного козацтва організовувалися кінні та піші загони, пожежні дружини, створювалися бібліотеки, видавалися часописи і брошури. На той час козацтво налічувало понад 60 тис. вояків.

У січні 1918 р. ухвалою Ради Народних Міністрів було засноване Вільне реєстрове козацтво, яке мало забезпечувати внутрішню охорону повітів. Мобілізацію реєстрового козацтва проводили за територіальним принципом. З кожним козаком і старшиною укладався договір на певний строк. Внутрішнім життям, навчанням козаків керували повітові військ, начальники. Взимку 1918 р. Вільне козацтво брало участь у воєнних діях як складова Армії УНР. Проте у багатьох регіонах загони Вільного козацтва самі ставали на злочинний шлях. Тому в кінці березня 1918 р. уряд УНР ліквідував Вільне реєстрове козацтво і зосередив зусилля на організації міліції.

Після захоплення більшовиками м. Києва у лютому 1918 року отаманом Звенигородського Коша Вільного козацтва став Ю. Тютюнник. Під його керівництвом вільні козаки давали рішучу відсіч більшовицькій агресії. Взимку 1919 року, об'єднавшись з армією УНР, вільнокозацькі товариства стали частиною партизанського руху проти більшовиків – окупантів. Ця боротьба за українську державність тривала до 1921 року.

Сучасний український історик В.Верстюк, вивчаючи історію Вільного козацтва сказав: «Проект вільного козацтва» виявився яскравим, однак неефективним. Насамперед тому, що довгий час він існував завдяки низовій ініціативі і не був концептуально осмислений політичною елітою в якості можливої народної збройної сили. «Вільне козацтво» не відбулося організаційно: ні народної міліції, ні народного війська із нього так і не вдалося створити, не вдалося об'єднати численні, але розрізнені загони в єдине ціле. Сьогодні непросто визначити, хто несе головну відповідальність за такий перебіг справи: час, буремний і нестабільний, політики, схильні до соціалістичного доктринерства, чи місцеві отамани (кошові, курінні й особливо генеральні) з яскраво вираженою анархічною ментальністю та самоправством, яким бракувало політичної культури та національної свідомості...».

Суперечлива історія Вільного козацтва, не дивлячись на поразку, залишила помітний слід в українській історії і є, безсумнівно, прикладом героїзму, патріотизму, прагнення захистити Українську Народну Республіку, хоча це і не було тотальним явищем у свідомості українських селян.

Імена учасників боротьби за незалежність України у ХХ столітті увійшли до героїчних сторінок української історії. Результатом цієї боротьби стало проголошення у 1991 році самостійної української держави – України.

ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ І УСТАНОВ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ У ПЕРЕДВОЄННІ РОКИ ТА ПЕРІОД ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ (1938–1945 РР.)

рядовий внутрішньої служби, курсант 1-го курсу юридичного факультету Інституту кримінально-виконавчої служби

Дубина Ірина Юріївна

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник наукового центру Інституту кримінально-виконавчої служби **Богатирьов І.Г.**

Україна, обравши шлях розвитку суверенної держави, переживає на сучасному етапі своєї історії один із найскладніших періодів – становлення державності в умовах загострення соціальних проблем, найнебезпечнішими з яких є зростання злочинності (у тому числі й пенітенціарної), проникнення її елементів в усі галузі життя країни. Пошук шляхів виходу з ситуації, що склалася, слід шукати, зокрема, в межах удосконалення чинного законодавства, головною метою якого повинно бути дотримання фундаментальних прав людини і громадянина.